

# CALITATEA VIEȚII POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA: EVOLUȚIE ȘI TENDINȚE (CU OCAZIA ANIVERSARII A 30 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ STATALĂ)

Anatolii Rojco, doctor, conferențiar cercetător, INCE

Ecaterina Heghea, drd., cercetător științific, INCE

De la obținerea independenței, Republica Moldova s-a confruntat cu o serie de probleme social-economice acute, care în anii '90 au provocat o scădere fără precedent a calității vieții populației. Cu toate acestea, pe măsură ce s-au realizat reforme fundamentale pe termen lung, s-au obținut rezultate importante în dezvoltarea social-economică, ceea ce a contribuit la o creștere semnificativă a calității vieții oamenilor. Aceasta și-a găsit reflectare în dinamica pozitivă a principalilor indicatori ai nivelului și condițiilor de trai ale populației Republicii Moldova.

**Veniturile disponibile ale populației** au crescut considerabil. Faptul dat s-a întâmplat, în primul rând, datorită creșterii salariilor și a plăților sociale, care împreună au constituit 70% din volumul veniturilor disponibile. Co-raportul dintre veniturile salariale și veniturile din pensii s-a îmbunătățit: dacă în anul 2019 acesta a constituit 69,8%, atunci în 2020 a fost de 73,1%.

Pentru anii 2000-2020 **salariul mediu lunar nominal pe economie** a crescut de la 407,9 lei la 8107,5 lei (adică de 19,9 ori), iar salariul real (ajustat la indicii de prețuri de consum) – de 4,8 ori. Ratele de creștere a salariilor în sectorul bugetar au fost mai mari decât media pe economie, drept urmare diferența dintre nivelul salariilor din sectoarele real și bugetar s-a redus la 13%.

Pentru anii 2009-2020 **cuantumul mediu al pensiei pentru limit de vârstă** a crescut de la 666,3 lei la 1843,0 lei pe lună (adică de 2,8 ori), iar în termeni reali (ținând cont de indicii de prețuri de consum) – de 1,5 ori. În 2013, cuantumul pensiei pentru limit de vârstă a fost cu 25,5% mai mic decât minimul de existență a pensionarului, iar în 2020 a fost mai mare cu 4,8%. Majorarea de la 1 octombrie 2021 a pensiei minime pentru limit de vârstă până la 2000 de lei (cu condiția realizării unui stagiu complet de cotizare) vizează creșterea veniturilor pensionarilor. Totodată, cuantumul pensiei pentru limit de vârstă în sectorul agrar (1447,4 lei pe lună) a rămas în urma mediei cu 21,5%.

**Cuantumurile indemnizațiilor pentru copii** au crescut simțitor, ceea ce a contribuit la o îmbunătățire a co-raportului acestora cu minimul de existență a copiilor de vârstă corespunzătoare. Dacă, la 1 ianuarie 2002, indemnizația unică la nașterea copilului (545 lei) era cu 45% mai mică decât minimul de existență, atunci în 2020 (7911 lei) era de 4,1 ori mai mare. În 2002, indemnizația pentru îngrijirea copilului (50 de lei pe lună) acoperea doar 29% din minimul de existență al copiilor, în timp ce în 2020 cuantumul său pentru persoanele asigurate (1759 lei) depășea minimul de existență cu 4,5%, iar pentru persoanele neasigurate (640 lei) a constituit 83% din valoarea sa.

În structura **cheltuielilor de consum ale populației** au avut loc unele schimbări calitative. Cheltuielile pentru serviciile medicale și de menținere a sănătății, pentru alimentarea în afara gospodăriei, agrement, recreere și odihnă au crescut. În 2019, numărul vizitatorilor moldoveni care au plecat în străinătate pentru odihnă s-a ridicat la 305,2 mii de persoane, adică de 16,4 ori mai mult decât în 2000.

În 2020, **nivelul sărăciei absolute** a fost de 26,8%, inclusiv în mediul urban – 14,0%, iar în mediul rural – 35,3%. Astfel, fiecare al patrulea locuitor al țării era sărac, inclusiv fiecare al optelea orădean și fiecare al treilea stețean. Riscul de a rămâne sub pragul sărăciei a fost de 2,5 ori mai înalt pentru școlarii decât pentru orășteni.

**Alimentația populației** s-a îmbunătățit. Pentru anii 2014-2020, calculat la un cap de locuitor, consumul anual de carne a crescut de la 54 kg la 56,5 kg, cartofi – de la 72,8 kg la 74,2 kg, fructe – de la 70,6 kg la 99,5 kg, struguri (soiuri de masă) – de la 8,0 kg la 12,1 kg. Consumul de ouă a crescut până la 228 de bucăți. În același timp, consumul de lapte a scăzut, iar dinamica consumului de legume avea un caracter instabil.

**Asigurarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată** s-a îmbunătățit. La 100 gospodării casnice reveneau 167 de telefoane mobile, 112 televizoare, 101 frigider, 65 de mașini de spălat automate, 65 de calculatoare, 27 de autovehicule.

**Accesul populației rurale la utilități comunale** a crescut semnificativ. 37,1% din fondul locativ rural este dotat cu apeduct (de 3,6 ori mai mult decât în 2000), canalizare – 36,6% (de 7,8 ori mai mult), încălzire centrală – 17,3% (de 13,3 ori mai mult). Gazul de rețea a fost furnizat la 235,7 mii de case / apartamente rurale, ceea ce este de 3,3 ori mai mult decât în anul 2000.

**Accesul populației la serviciile medicale** s-a extins. Acest lucru a fost facilitat de consolidarea potențialului material, tehnic și de personal al sistemului de sănătate. Ponderea cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății în structura bugetului consolidat a crescut de la 11,5% în 2000 la 13,2% în 2019, iar în raport cu PIB – de la 2,9% la 4,4%. Numărul medicilor de toate specialitățile (la 10 mii de locuitori) a crescut de la 46,1 persoane în 2015 până la 47,5 persoane în 2019, personal medical mediu – de la 74,1 persoane la 89,3 persoane, paturi în spitale – de la 66,6 la 68,3. Adresabilitatea după ajutorul medical a crescut: numărul vizitelor la medici (la 100 de mii de persoane) a crescut de la 784,5 în 2015 la 866,8 în anul 2019.

**Starea de sănătate a populației** are un caracter ambiguu. Morbiditatea generală a populației continuă să crească: din anul 2014 până în 2019, numărul persoanelor bolnave înregistrate a crescut cu 10%. Numărul pacienților cu cele mai răspândite boli în rândul populației, cum ar fi boli ale sistemului cardiovascular, sistemului respirator și tumori maligne, a crescut. În același timp, numărul pacienților cu boli infecțioase și parazitare, boli ale sistemului digestiv, ale sistemului genito-urinar și tuberculoză a scăzut. Pe fundalul unui coeficient relativ stabil al mortalității generale, mortalitatea infantilă a scăzut: numărul copiilor decedați sub vârsta de 1 an (la 1000 de nașteri vii) a scăzut de la 9,1 în 2014 la 8,7 în 2020.

Au existat schimbări în **calitatea mediului înconjurător**. În 2019, emisiile de poluanți în aer din surse staționare au scăzut la 14,2 mii tone (cu 9,0% mai puțin decât în 2013), iar de la vehicule – la 163,8 mii tone (mai puțin cu 23,1%). Suprafața spațiilor verzi din orașe a atins 7,1 mii hectare. În același timp, în multe localități rurale, problema calității proaste a apei din fântâni rămâne foarte acută. Aproape jumătate din gospodăriile rurale (46,9%) folosesc pentru aprovizionare apă din fântâni, însă consumul de apă potabilă necalitativ are un impact negativ asupra sănătății locuitorilor din mediul rural.

Situația în domeniul **securității personale a oamenilor** s-a îmbunătățit. Pentru anii 2016-2020 numărul infracțiunilor înregistrate (la 10 mii de locuitori) a scăzut de la 151 la 100, adică de 1,5 ori. Ponderea infracțiunilor grave a scăzut: dacă în 2016 acestea constituiau 19,9%, atunci în 2020 – 18,4%.

Modificările pozitive ale nivelului și condițiilor de trai ale populației au avut un efect benefic asupra dinamicii celui mai important indicator al calității vieții – **speranța de viață a oamenilor**. Pentru anii 2014-2020 speranța de viață la naștere a crescut de la 69,3 ani la 69,8 ani, inclusiv pentru bărbați – de la 65,2 ani la 65,9 ani, pentru femei – de la 73,6 ani la 73,9 ani. Durata medie a vieții la atingerea de către persoanele unei anumite vârste a crescut.

Republica Moldova a înregistrat progrese însemnate în domeniul calității vieții populației, al cărui indicator integral este **Indicele dezvoltării umane (IDU)**. IDU a crescut de la 0,597 în anul 2000 la 0,670 în 2010; 0,711 în 2018 și până la 0,750 în 2019. Republica Moldova face parte din rândul țărilor cu un nivel înalt de dezvoltare umană; s-a ridicat în clasament, deplasându-se printre 189 de țări de pe poziția 107 în anul 2018 pe poziția 90 în 2019.

*Acest articol a fost elaborat în cadrul Proiectului științific pentru perioada 2020-2023, înregistrat în Registrul de stat al proiectelor din domeniul științei și inovării din Republica Moldova cu codul 20.80009.0807.29 Proiect Program de Stat "Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova".*